

Guvernul Republicii Moldova
Ministerul Economiei și Infrastructurii

ORGANIZAȚIA PENTRU DEZVOLTAREA SECTORULUI
INTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII

RAPORT ANUAL

2018

**PRIVIND IMPLEMENTAREA PROGRAMULUI DE ATRAGERE A
REMITENȚELOR ÎN ECONOMIE «PARE 1+1» PENTRU ANII 2010-2021**

„ÎMPREUNĂ CREĂM VIITORUL ACASĂ!”

CUPRINS

I. INTRODUCERE

II. REZULTATELE PROGRAMULUI „PARE 1+1”:

Componenta I - Informare și comunicare

Componenta II - Instruire și suport antreprenorial

Componenta III „Finanțarea afacerilor/Regula 1+1”

Componenta IV „Monitorizare post-finanțare”

III. IMPACTUL PROGRAMULUI „PARE 1+1”

I. INTRODUCERE

Reintegrarea și reîntoarcerea migranților moldoveni reprezintă unul dintre elementele prezente în politicile de suport naționale. Unul dintre programele de suport, destinat migranților și rudelor acestora, este **Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1”**, implementat de Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM).

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2021 (în continuare PARE 1+1) este aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 972 din 18 octombrie 2010 și destinat lucrătorilor migranți sau rudelor de gradul întâi ai acestora, care doresc să investească mijloacele bănești obținute peste hotarele Republicii în inițierea sau extinderea unei afaceri.

Scopul Programului constă în mobilizarea resurselor umane și financiare ale persoanelor plecate benevol peste hotarele țării pentru a desfășura activitate de muncă, numite în continuare lucrători migranți, în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova.

PARE 1+1 tinde să faciliteze accesul la finanțare al migranților și să-i reintegreze în societate, contribuind totodată, la stimularea transferurilor bănești pe căi oficiale, preluarea și implementarea bunelor practici din statele gazdă ale migranților, fiind creată astfel o pârghie pentru introducerea inovațiilor și noilor tehnologii în Republica Moldova.

Prioritățile Programului “PARE 1+1”, constau în: crearea de noi locuri de muncă; orientarea la export; substituirea importurilor; implementarea proiectelor de eficiență energetică; crearea și dezvoltarea afacerilor în zone; aplicarea tehnologiilor moderne, transfer de know-how, inovații.

În cadrul Programului “PARE 1+1”, antreprenorii au posibilitatea să beneficieze de un grant în sumă de până la 250 mii lei, în baza regulii „1+1”, care prevede că fiecare leu investit din remitențe va fi suplinit cu un leu din cadrul Programului.

Pentru a participa la Program, solicitantul trebuie să întrunească următoarele condiții:

- a) să fie cetățean al Republicii Moldova;
- b) să fie lucrător migrant din Republica Moldova sau rudă de gradul I – beneficiar de remitențe;
- c) să intenționeze să lanseze o afacere proprie în Republica Moldova sau să dezvolte afacerea existentă;
- d) să dispună de capital propriu, provenit din remitențe și să poată confirma prin prezentarea documentelor justificative, proveniența mijloacelor financiare

(contract de muncă; certificat de confirmare a salariului/veniturilor; extras din conturi bancare; copiile dispozițiilor de transfer bancar, declarații vamale).

Programul cuprinde 4 componente:

- I. Informare și comunicare;
- II. Instruire și suport antreprenorial;
- III. Finanțarea afacerilor / Regula 1+1;
- IV. Monitorizare post-finanțare și evaluare.

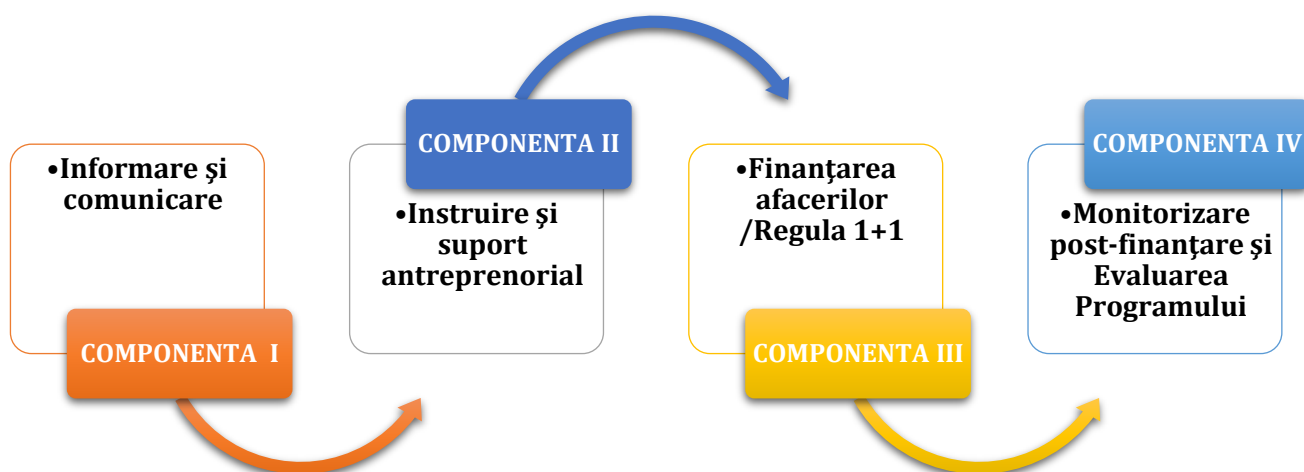

Figura 1. Componentele Programului "PARE 1+1"

Solicitanții programului PARE trebuie să dispună de o întreprindere în faza de lansare ori dezvoltare, cu un capital social integral privat, înregistrate în una din următoarele forme organizatorico-juridice:

- Întreprindere individuală/Întreprinzător individual;
- Societate cu răspundere limitată;
- Gospodărie Țărănească (de fermier);
- Cooperativa de producere;
- Cooperativa de întreprinzător.

Activități Neeligibile în cadrul Programului:

- importul de mărfuri, cu excepția echipamentului de producție și materiei prime;
- comerțul sub orice formă;
- fiduciare și de asigurări;
- fonduri de investiții;
- bancare, de microfinanțare, alte activități financiare;
- schimb valutar și lombard;
- jocuri de noroc;

- achiziția bunurilor imobiliare;
- servicii în alimentația publică prestate în municipiile Chișinău și Bălți;
- servicii de imigrare sub orice formă;
- servicii notariale, juridice și de avocat.

Obiectivele Programului sunt următoarele:

- ▶ creșterea nivelului de informare a lucrătorilor migranți din Republica Moldova și a beneficiarilor de remitențe privind oportunitățile de dezvoltare a unei afaceri în țara de origine;
- ▶ sporirea abilităților antreprenoriale în rândul lucrătorilor migranți și beneficiarilor de remitențe;
- ▶ stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii de către lucrătorii migranți și beneficiarii de remitențe;
- ▶ facilitarea accesului lucrătorilor migranți și beneficiarilor de remitențe la resursele financiare necesare înființării / dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii în Republica Moldova;
- ▶ promovarea culturii financiare și a economiilor.

Obiectivele menționate mai sus sunt reflectate în mai multe documente strategice ale țării, precum:

1. Strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2020”;
2. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020
3. Strategia de dezvoltare a agriculturii și a mediului rural pentru 2014-2020
4. Strategia de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor pentru anii 2016-2020;
5. Strategia Națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020);
6. Strategia Națională ”Diaspora 2025”
7. Programele de Activitate ale Guvernului Republicii Moldova;
8. Planul de acțiuni al Ministerului Economiei și Infrastructurii pentru anul 2018;
9. Planul de Acțiuni privind Stimularea reîntoarcerii lucrătorilor migranți moldoveni de peste hotare.

II. REZULTATELE PROGRAMULUI „PARE 1+1”

Componenta I - Informare și comunicare

Lucrătorii migranți și rudele de gradul întâi ale acestora, în cadrul Programului ”PARE 1+1”, **beneficiază de consultanță și informare gratuită** cu referire la: oportunitățile inițierii și dezvoltării unei afaceri, proiectele de susținere ale mediului de afaceri pe teritoriul țării, sursele de finanțare ale unui proiect investițional, modalitățile de gestiune și aspectele legislative ale activității antreprenoriale etc.

Pe parcursul anului 2018, angajații Organizației pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii au acordat în cadrul Programului „PARE 1+1” peste **3500 consultații** în oficiu, la telefon, în teritoriu și email.

Promovarea Programului în rândul potențialilor beneficiari reprezintă unul din obiectivele de bază ale ODIMM. În acest sens, pe parcursul anului 2018, o atenție sporită a fost acordată activităților orientate spre sporirea gradului de vizibilitate al Programului, fiind elaborat un Plan de comunicare, în baza căruia au fost inițiate un șir de acțiuni de promovare, printre care evidențiem următoarele materiale elaborate și distribuite în cadrul Programului:

- **pliantele “PARE 1+1”** - conțin informația de bază privind eligibilitatea la Programul ”PARE 1+1”, documentele necesare a fi prezentate, etapele Programului, alte date utile;
- **articole despre Program**, pe parcursul anului 2018 au fost editate circa 500 de articole despre/cu Programul ”PARE 1+1”: Moldova 1, Realitatea TV, Publika TV, Prime TV, TVR Moldova, Agro TV, Radio Moldova, Radio Noroc, Radio Chișinău, moldpres.md, ipn.md, infotag.md, mybusiness.md, infomarket.md, tv8.md, tv10.md, point.md, noi.md, agora.md, bani.md, diez.md, evzmd.md, deschide.md, edufin.md, interlic.md, unimedia.info, allmoldova.com, moldovao.org, abcnews.md, hotnews.md, agrobiznes.md, observatoruldenord.md, gazetadesud.md, unghiul.md, provincial.md, timpul.md, curentul.md, evenimentul.md, adevarul.ro, stiridinmoldova.md, stirlocale.md, oficial.md, gagauzinfo.md, gagauzmedia.md, gagauznews.md;
- **elaborarea filmulețului cu privire la Programul PARE 1+1** în limba română și rusă și difuzarea acestuia pe canalele TV autohtone.

Programul ”PARE 1+1” a fost mediatizat la **evenimentele organizate** de ODIMM și alți parteneri de dezvoltare, precum sunt:

- În cadrul **Expoziției Anuale „Fabricat în Moldova”**, ODIMM a participat cu un stand la care s-au acordat consultații cu privire la condițiile de participare la Programele gestionate; au fost distribuite materiale informaționale pentru vizitatorii expoziției;

s-a organizat în parteneriat cu Camera de Comerț și Industrie o masă rotundă cu genericul "Economia verde", la care au fost discutate aspectele legislative, problemele și oportunitățile antreprenorilor din acest domeniu; promovate istorii de succes ale beneficiarilor "PARE 1+1", care activează în conformitate cu principiile economiei verzi;

- **Organizarea evenimentelor informative.** La data de 29.03.2018, în parteneriat cu Ministerul Economiei și Infrastructurii a fost organizat un seminar informativ „Facilitarea accesului IMM la instrumente de suport în afaceri”. Evenimentul a fost organizat pentru informarea specialiștilor care au tangență directă cu sectorul Întreprinderilor Mici și Mijlocii din cadrul Consiliilor Raionale despre oportunitățile de finanțare și de participare ale agenților economici la proiectele și programele implementate de ODIMM. La eveniment au participat reprezentanți din 29 raioane ale Republicii Moldova. A fost prezentată informația cu referire la gradul de implementare la programele gestionate de ODIMM pe parcursul anului 2017 pe întreg teritoriul Republicii Moldova;

- La data de **23.11.2018**, Ministerul Economiei și Infrastructurii în parteneriat ODIMM a organizat cea de-a XI-a ediție a **Conferinței Internaționale a IMM-urilor cu genericul „INDUSTRIA 4.0”**. Conferința a avut drept obiectiv conturarea provocărilor pentru IMM-uri în procesul de tranziție către noua revoluție industrială, creșterea gradului de conștientizare privind digitalizarea industriei în Moldova, beneficiile și posibilitățile noi de colaborare pentru IMM-uri în cadrul economiei digitale, automatizarea și introducerea proceselor de producere inteligente, crearea și stimularea polilor industriali. În cadrul acesteia au participat peste 350 de antreprenori, preponderent beneficiari ai Programului de atragere a remitențelor în economie "PARE 1+1", reprezentanți ai autorităților publice centrale și locale, precum și ai instituțiilor de suport în afaceri, de asemenea a fost organizată și o expoziție cu vânzare a produselor fabricate de către beneficiarii ODIMM.

- **Desfășurarea Campaniei de informare a tinerilor cu privire la programele gestionate de ODIMM.** Pe parcursul anului 2018, ODIMM a informat peste 750 tineri, studenți din cadrul instituțiilor de învățământ secundar și superior despre programele de suport antreprenorial, implementate de ODIMM. Campanii de informare au avut loc în incinta următoarelor instituții de învățământ:

20.03.2018	Școala profesională nr.5 din mun. Chișinău, au fost informați – 140 tineri;
21.03.2018	Colegiul „Mihail Ceachir” din Comrat, UTA Găgăuzia, au fost informați – 45 tineri;
22.03.2018	Școala Profesională nr.4 din Bălți, au fost informați – 90 tineri;
23.03.2018	Colegiul Național de Comerț al ASEM, mun. Chișinău, au fost informați – 110 tineri;
27.03.2018	Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova, mun. Chișinău, au fost informați – 40 tineri;
03.04.2018	Colegiul de medicina veterinară și economia agrară din Brătușeni, rl. Edineț, au fost informați – 60 tineri;
03.04.2018	Universitatea de Stat din Bălți, au fost informați – 110 tineri;
04.04.2018	Universitatea Tehnică din Moldova, Facultatea inginerie economică și business, au fost informați – 60 tineri;
04.04.2018	Universitatea Academiei de Științe a Moldovei, au fost informați – 30 tineri;
20.04.2018	Centrul de Excelență în Viticultură și Vinificație, Chișinău, au fost informați – 20 tineri;
18.06.2018	Școala profesională Cupcini, rl. Edineț, au fost informați – 50 tineri.

- **Desfășurarea campaniilor de conștientizare și comunicare în regiuni cu privire la oportunitățile de dezvoltare a afacerilor în regiuni, inclusiv Programele gestionate de ODIMM:**

30.03.2018	La solicitarea Consiliului Raional Leova a fost organizat un seminar informativ despre programele și proiectele de suport antreprenorial, implementate de ODIMM, pentru reprezentanții primăriilor și antreprenori din Raionul Leova;
14.03.2018	La solicitarea Consiliului raional Ungheni a fost organizat un eveniment de informare pentru antreprenori din raionul Ungheni.

- În perioada de gestiune, ODIMM a organizat sistematic sesiuni de informare privind programele de asistență tehnică și financiară destinată IMM-urilor în teritoriu în cadrul APL de nivelul II. Pe parcursul anului 2018, reprezentanții CCAA au participat în 13 raioane ale țării la sesiuni de informare și dialog cu antreprenorii privind oportunitățile de dezvoltare ale afacerilor, în cadrul diferitor evenimente și proiecte derulate, după cum urmează:

13.03.2018 – sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Ungheni;

29.03.2018 – sesiune de informare pentru APL de nivelul II în or. Chișinău;

20.04.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Cimișlia;

19.05.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Ungheni;

22.05.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Anenii Noi;

31.05.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Ialoveni;

18.06.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Edineț;

21.06.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în mun. Bălți;

26.06.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Ștefan Vodă;

29.06.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Comrat;

03.07.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Cahul;

10.07.2018 - sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Ungheni;

16.11.2018 – sesiune de informare pentru antreprenori în raionul Cahul.

- Se continuă colaborarea cu **mass-media**, fiind diseminate și prezentate istoriile de succes la televiziunile locale și naționale: Moldova 1, TVR, Publika TV, Jurnal TV, Prime, Regional TV, AgroTV, etc. Programul a fost mediatizat prin intermediul Diasporei. În cadrul săptămânii "Zilele diasporei" au fost efectuate întrevederi cu cetățenii Republicii Moldova care muncesc peste hotare.

Din experiența „PARE 1+1”, comunicarea „de la om-la-om” este o metodă eficientă de prezentare a Programului, fără nici un cost adițional pentru ODIMM.

Sunt menținute **paginile de socializare** ale Programului, unde este diseminată informația utilă pentru antreprenori, precum și plasate filmulețe cu istoriile de succes ale beneficiarilor „PARE 1+1”.

Ținând cont de spectrul solicitărilor și în scopul sporirii accesului antreprenorilor la suport informațional și consultativ, pe site-ul ODIMM este asigurat accesul la baza de date a prestatorilor de servicii în dezvoltarea afacerilor. Baza de date a prestatorilor de servicii în dezvoltarea afacerilor conține informații despre companiile prestatoare de servicii în domeniile de bază ale activității de antreprenariat cum ar fi: consultanță în afaceri, elaborarea și evaluarea planurilor de afaceri, asistență în proceduri de import-export, consultanță juridică în afaceri, servicii de consultanță în agricultură, scrierea proiectelor de dezvoltare etc. Pe parcursul anului, baza de date a prestatorilor de servicii în dezvoltarea afacerilor este actualizată și promovată pentru a răspunde necesităților individuale ale antreprenorilor.

Componenta 2. Instruire și suport antreprenorial

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2010 - 2021 s-a bucurat și în acest an de un interes sporit în rândul migranților și rudelor de gradul I ai acestora, fapt care determină creșterea constantă a numărului de persoane interesate de a se reîntoarce acasă, a investi remitențele în crearea și dezvoltarea unei afaceri proprii.

Ca rezultat, la data de 25.09.2018, ODIMM a expediat către MEI proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la modificarea HG nr. 972 din 18.10.2010 „Cu privire la Programul de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1” pentru anii 2010-2018”, împreună cu nota de argumentare. Conform proiectului a fost propus extinderea termenului de implementare a Programului până în anul 2021; completarea HG cu noi prevederi privind noțiunile de bază ale Programului; a fost redus numărul de acte care urmează a fi depuse de solicitanți pentru aplicarea la Program; a fost inclusă obligativitatea participării la cursuri de instruire a întreprinderilor care au înregistrat rezultat zero în anul de gestiune etc.

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru anii 2010 - 2021 se bucură de un interes sporit în rândul migranților și rudelor acestora, fapt care determină creșterea constantă a numărului de persoane interesate de a se reîntoarce acasă ori a investi remitențele în crearea și dezvoltarea unei afaceri proprii.

Programul fiind destinat atât migranților cât și rudelor de gradul I a acestora, a determinat ca în baza de date a beneficiarilor componentei II a programului să fie identificate date a trei categorii de beneficiari: solicitantul instruirii, migrantul și persoana care nemijlocit a participat la instruire.

Solicitantul Instruirii este persoana care depune pachetul de documente necesar și care nemijlocit se înscrie la cursurile de instruire. Această persoană de regulă este migrantul sau ruda de gradul I a acestuia. Analiza datelor socio-demografice ale *solicitantului* oferă detalii privind regiunea de proveniență a solicitantului, și totodată amplasarea geografică a afacerii, dar și tipul întreprinderii.

Repartizarea statistică pe tip de solicitant pentru ambele perioade analizate este aceeași, marea majoritate a *solicitanților* fiind lucrătorii migranți, după care urmează fiul/fiica lucrătorului migrant, părintele acestuia și în ultimul rând soțul sau soția acestuia. În anul 2018 se observă o ușoară creștere cu 3,2% față de anul precedent a numărului lucrătorilor migranți care au solicitat instruirea, fapt ce a determinat o scădere a numărului de solicitanți de tip fiul/fiica lucrătorului migrant și părintele lucrătorului migrant. Totodată se observă o creștere cu 2,5% a tipului de solicitanți soțul/soția lucrătorului migrant.

Pe parcursul anului 2018,, coordonatorii Centrului de Consultanță și Asistență în Afaceri (CCAA) din cadrul ODIMM, au asigurat înregistrarea la Componenta II-a „Instruire și suport antreprenorial” a Programului „PARE 1+1” a **340** de cereri de participare la Program.

Pe parcursul ultimilor ani se evidențiază interesul sporit al lucrătorilor migranți și rudelor de gradul întâi ale acestora de a participa la instruirii în cadrul Programului "PARE 1+1" cu scopul de a obține abilități antreprenoriale în vederea inițierii și dezvoltării unor afaceri.

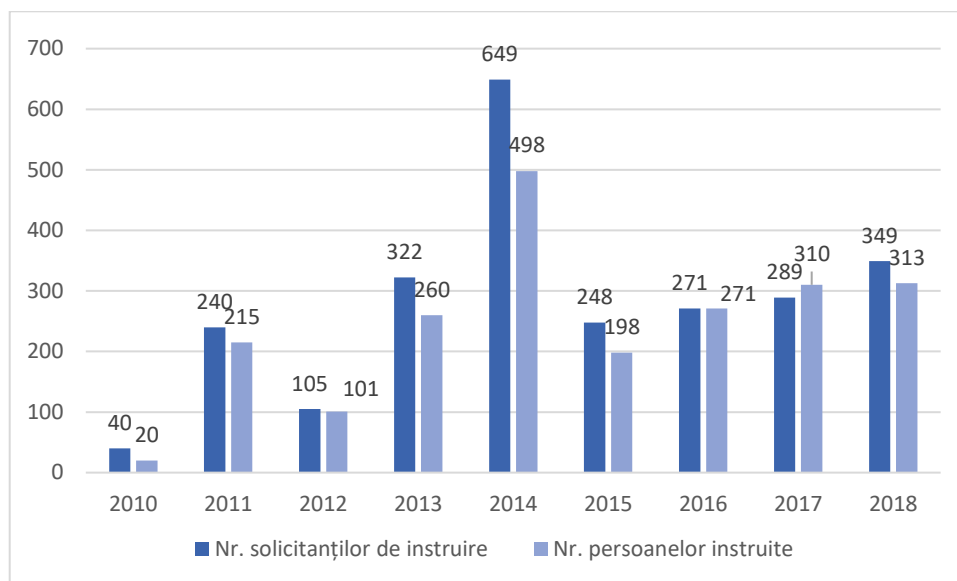

Figura 2. Evoluția numărului solicitanților de instruire și numărului de persoane instruite

În perioada ianuarie-decembrie 2018 în cadrul **Programului "PARE 1+1"** au fost organizate **10 grupe** de instruire la care au participat **313 de persoane**.

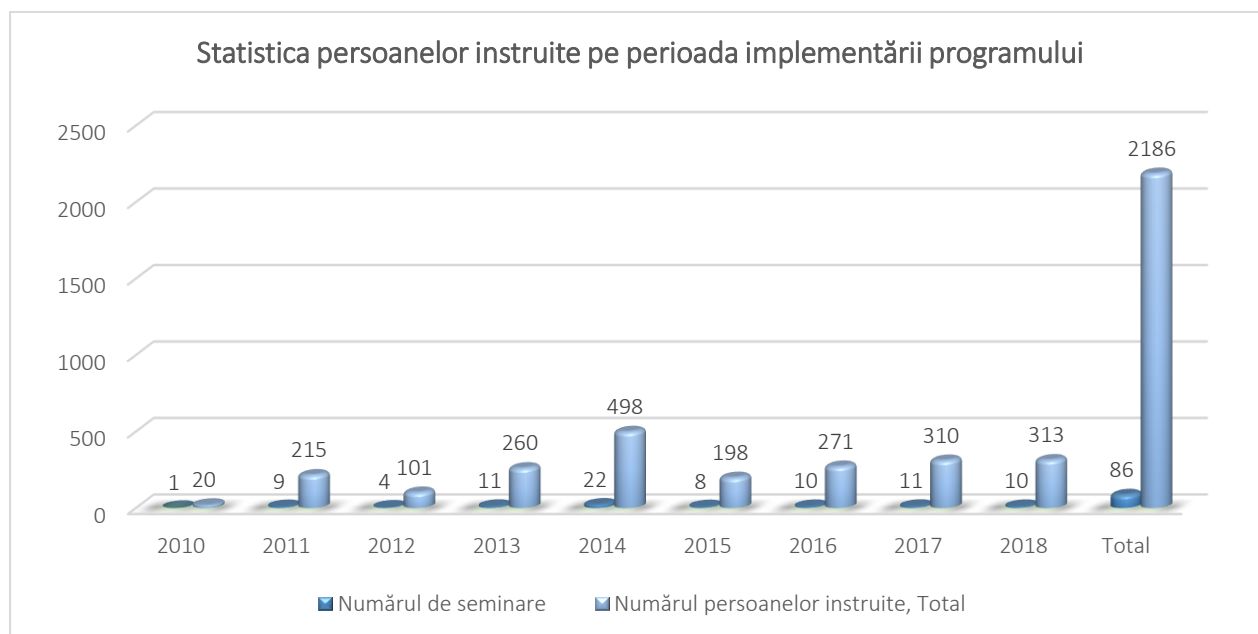

Figura 3. Evoluția numărului sesiunilor de instruire și a persoanelor instruite

În baza analizei comparative a mediului de reședință al solicitanților de instruire pentru anii 2017-2018 se observă o ușoară creștere cu 0,7 % a numărului solicitanților din mediul rural.

Majoritatea solicitanților de instruire în cadrul programului "PARE 1+1", sunt din mediul rural, fapt care suplimentar ne demonstrează că ia amploare și dorința de a iniția o afacere în localități, cu scopul de a dezvolta infrastructura locală și de a crea locuri de muncă la sate.

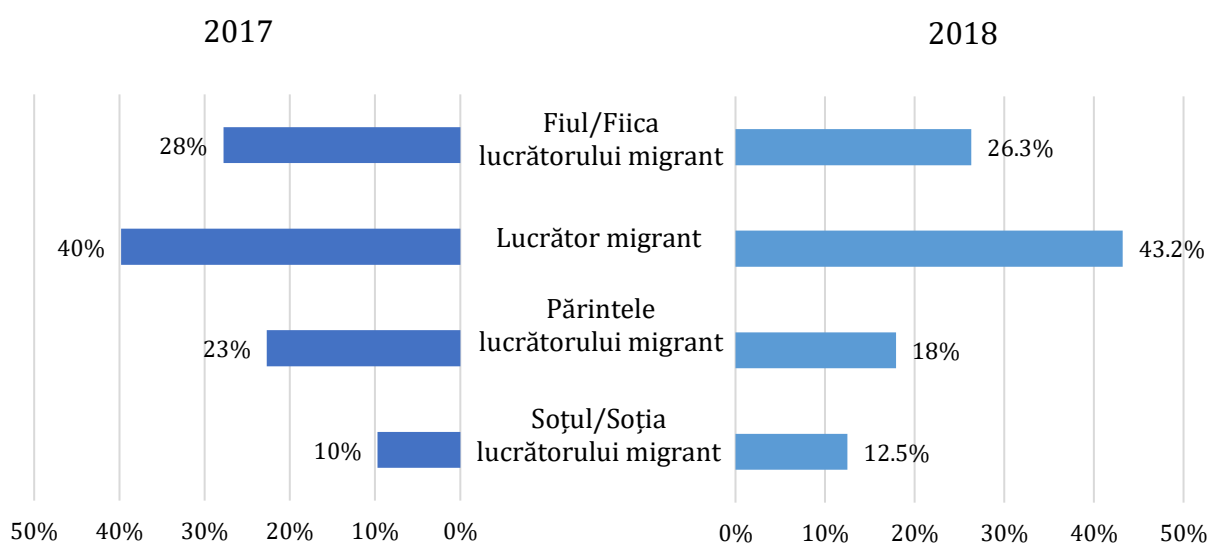

Figura 4. Tipul solicitantului de instruire

Acesta este un indicator pozitiv al programului având în vedere că unul dintre obiectivele programului ține de sporirea abilităților antreprenoriale în rândul lucrătorilor emigranți și rudelor acestora - "dezvoltarea antreprenorialului din mediul rural".

Menționăm că pe parcursul perioade de instruire, timp de 10 zile, participanții desfășoară seminare de instruire pe următoarele module: Aspecte legislative privind inițierea și dezvoltarea afacerii, planificarea afacerii, managementul resurselor umane, planificarea afacerii, marketing și vânzări, inițiere în contabilitate, management financiar, oportunități oferite de DCFTA și consultarea proiectelor. Instruirile sunt teoretice și practice cu aplicarea diverselor simulări și soluționări de situații.

Din totalul celor instruiți, **43% din participanți sunt migranți**, inclusiv **21%** reîntorși acasă, iar **57% rude de gradul I**. Ponderea femeilor participante la instruire constituie circa 34% din totalul celor instruiți.

Aria geografică a participanților la instruire este variată, având solicitanți din **26 țări** ale lumii. Ca și anul precedent, migrații din Italia sunt pe I poziție în clasament, înregistrând **29,2%**, urmată de Federația Rusă și Marea Britanie cu **13,8 %** și Germania cu **9,3%**.

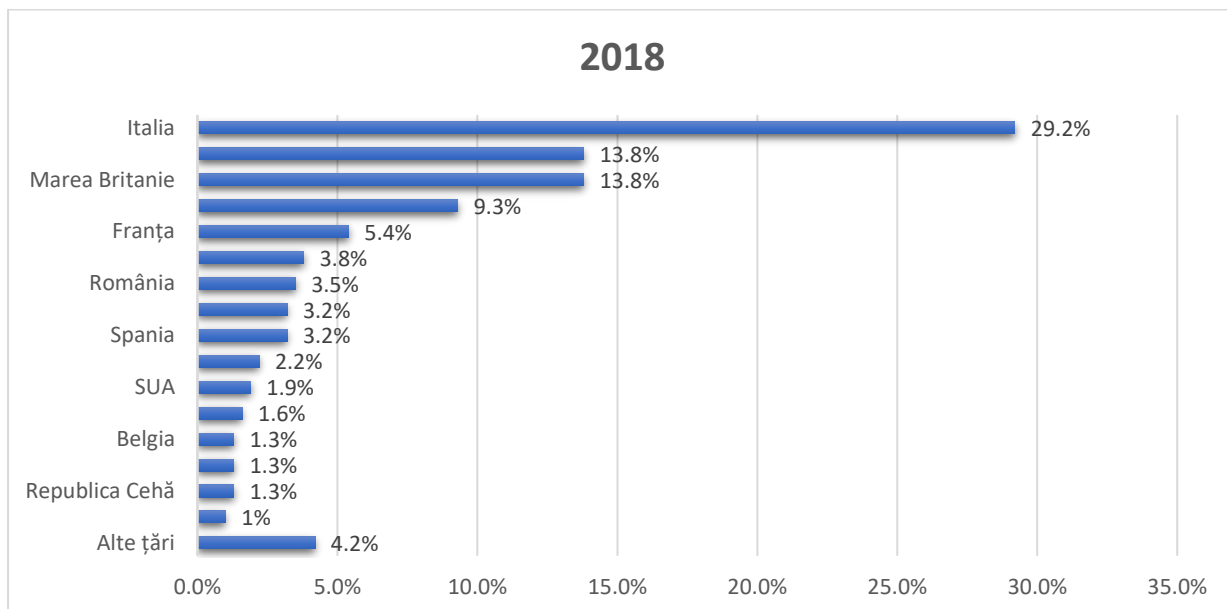

Figura 5. Țara în care muncesc lucrătorii migranți, participanți la instruire

Italia și Rusia sunt țările în care a migrat și continuă să migreze o bună parte din populația Republicii Moldova, astfel se explică numărul mare de solicitanți de instruire care vin din aceste țări.

Tabelul 1.

Numărul persoanelor instruite în funcție de țara de origine a remitențelor

Nr d/o	Țara unde activează lucrătorul migrant	Nr. lucrătorilor migranți	Nr d/o	Țara unde activează lucrătorul migrant	Nr. lucrătorilor migranți
1.	Italia	91	14.	Republica Cehă	4
2.	Rusia	43	15.	Belgia	4
3.	Marea Britanie	43	16.	Olanda	3
4.	Germania	29	17.	Cipru	2
5.	Franța	17	18.	Canada	2
6.	Israel	12	19.	Norvegia	2
7.	Spania	10	20.	Angola	1
8.	România	11	21.	Elveția	1
9.	Irlanda	11	22.	Liechtenstein	1
10.	Portugalia	7	23.	Luxemburg	1
11.	SUA	6	24.	Australia	1
12.	Ucraina	5	25.	Turcia	1
13.	Polonia	4	26.	San Marino	1

Marea majoritate a lucrătorilor migranți participanți la program au emigrat în perioadele anilor 2001-2010 și 2011-2015, respectiv au o experiență de 5-15 ani de lucru peste hotare. În anul 2018 a crescut numărul de participanți, lucrători migranți, care au

experiență de emigrare de 1-2 ani. Nu este sigur dacă aceștia au migrat cu scopul de a participa la program sau au aflat despre program deja post emigrare, cert este faptul că remitențele acestora vor fi utilizate pentru înființarea și dezvoltarea afacerilor din țară.

Vârsta medie a participanților la instruire este de **39 de ani**, care rămâne a fi una tânără. Participanții la instruire provin din **35 de raioane** ale Republicii Moldova, acoperind **100%** din toată aria geografică a țării, fiind un indicator relevant, care corespunde obiectivelor Programului „PARE 1+1”.

Cei mai mulți participanți la instruire vin din municipiul Chișinău și reprezintă 23% (71 persoane) din totalul celor instruiți, urmat de raionul Hîncești - 8% (26 persoane), Nisporeni - 6% (18 persoane), Orhei - 5% (17 persoane), Ialoveni - 5% (15 persoane), Florești - 4% (13 persoane), Cimișlia - 4% (12 persoane), Telenești, Sîngerei, UTA Găgăuzia - câte 4% (câte 11 persoane), etc.

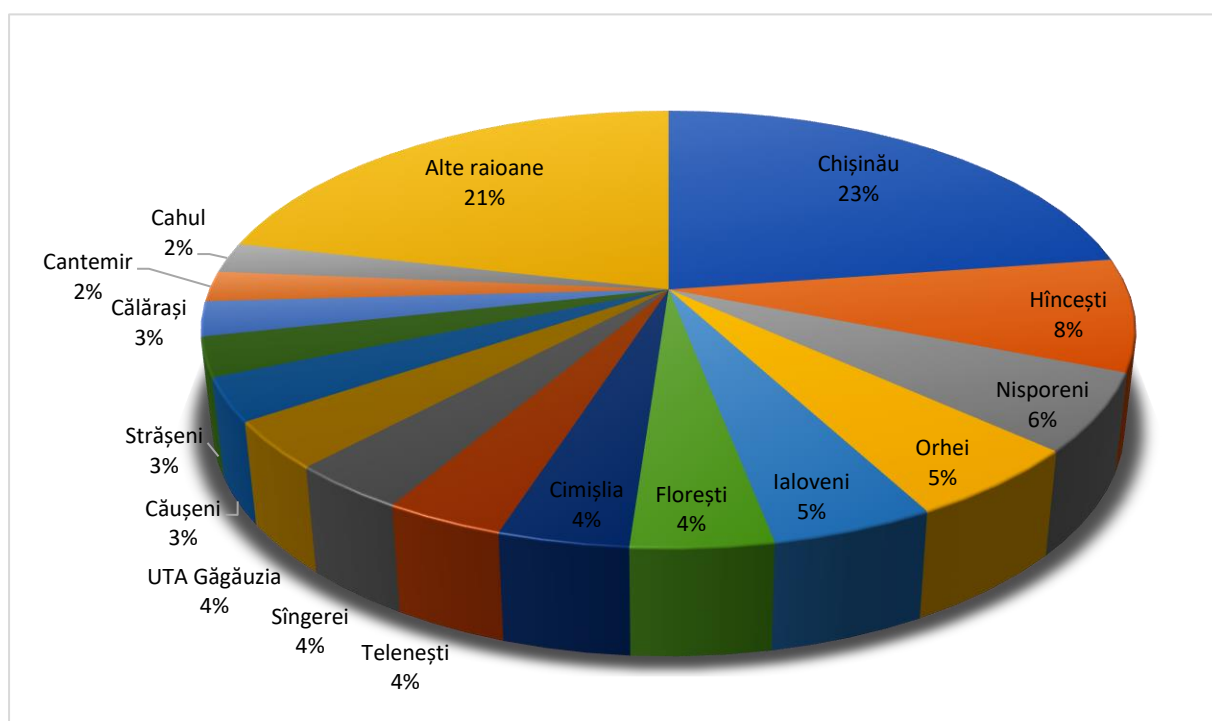

Figura 6. Ponderea pe raioane a persoanelor instruite

În acest sens se poate deduce că preponderent persoanele care vin la instruire sunt din zona de centru a Republicii, fapt care suplimentar ne dovedește că majoritatea întreprinderilor gestionate de beneficiarii Programului sunt localizate în apropiere de capitală, unde infrastructura este mai dezvoltată, căile de acces la resurse financiare și consultative sunt mai accesibile.

Un indicator pozitiv al programului este că la instruire participă în mare parte însuși lucrătorii migranți, numărul acestora a crescut în anul 2018 cu 7%. Rudele de gradul I a lucrătorilor migranți sunt prezente la cursurile de instruire în proporție de 50%, 60%,

iar alte persoane în proporție de 5%. În anul 2018 se observă o mică creștere a prezenței la instruire a categoriei soț/soție lucrător migrant cu 2% față anul precedent.

Cu toate că rata participării la instruire a lucrătorilor migranți este una înaltă, ponderea migranților întorși în țară rămâne a fi neschimbată. Așadar se observă tendința ca lucrătorii migranți să se întoarcă în țară pe o perioadă scurtă, timp în care participă la instruirile din cadrul programului, după aceea din necesitatea de resurse financiare pentru a investi în afacerea nou creată, aceștia se văd nevoiți să emigreze din nou. Prinși într-un astfel de cerc vicios lucrătorii migranți rămân să activeze peste hotarele țării, iar scopul primar al programului de întoarcere a migranților în țară nu este atins pe deplin.

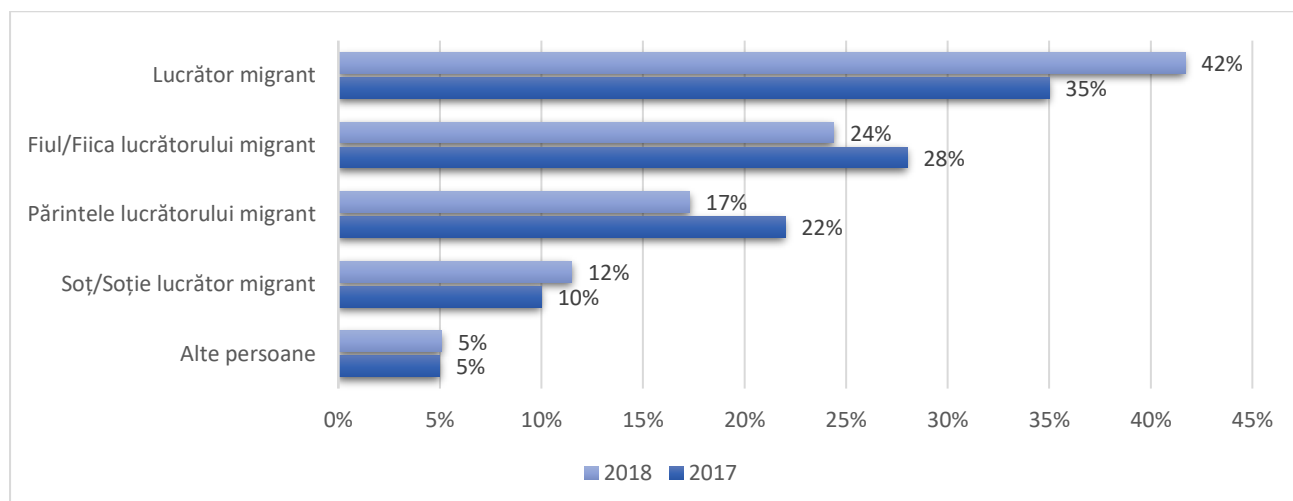

Figura 7. Tipul participanților la instruire

Numărul participanților la instruire cu vârsta de până la 35 de ani a crescut în anul 2018 cu 2% față de anul precedent. Astfel, ponderea tinerilor participanți la instruire rămâne a fi de 50% și este în continuă creștere. Aceasta ne demonstrează că programul PARE 1+1, pe lângă obiectivele stabilite, contribuie și la dezvoltarea abilităților antreprenoriale în rândul tinerilor.

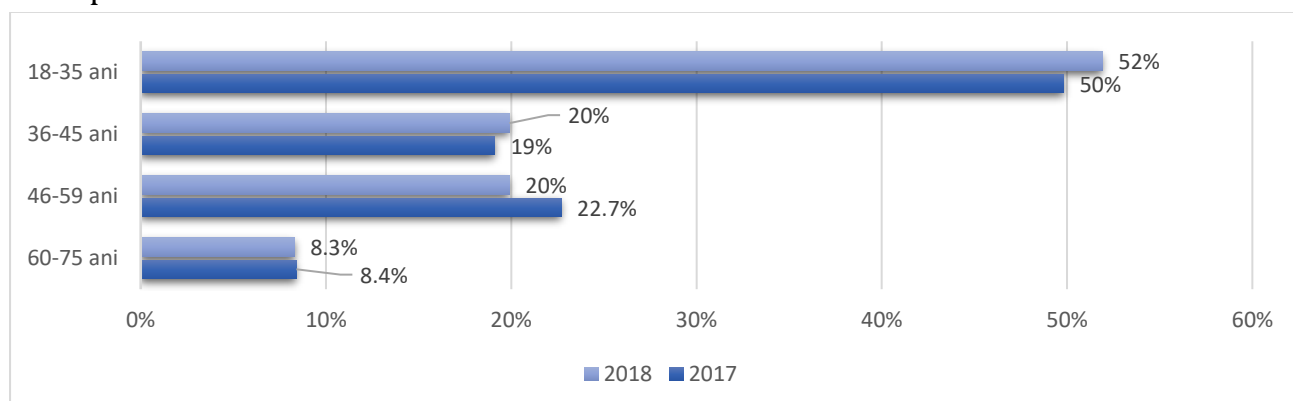

Figura 8. Vârsta participanților la instruire

Ponderea femeilor participante la instruire a crescut în 2018 comparativ cu anul precedent. Astfel se vede o tendință de implicare mai activă a femeilor în gestiunea afacerii, programul dat susținând în acest mod și antreprenoriatul feminin.

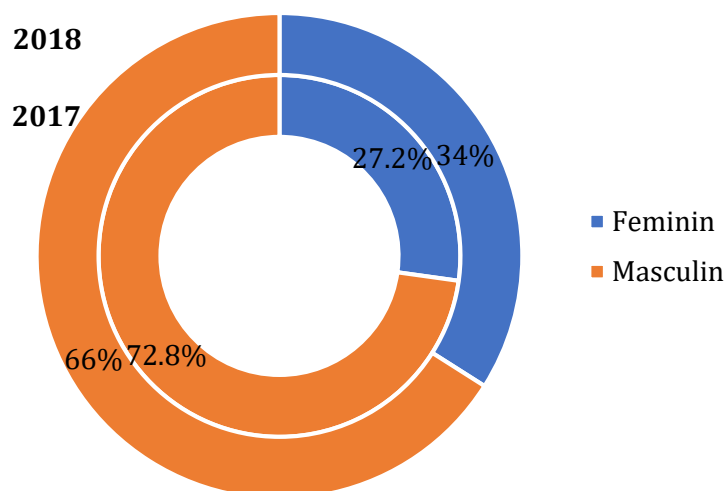

Figura 9. Repartizarea pe sex a participanților la instruire

La sfârșitul cursului de instruire circa 80% din participanți dețin o afacere, respectiv celelalte 20% dintre aceștia urmează să-și inițieze o afacere post instruire. În anul 2018 ponderea participanților la instruire care nu dețineau o afacere la finalizarea cursului de instruire a crescut cu 6,5 p.p. în comparație cu anul 2017.

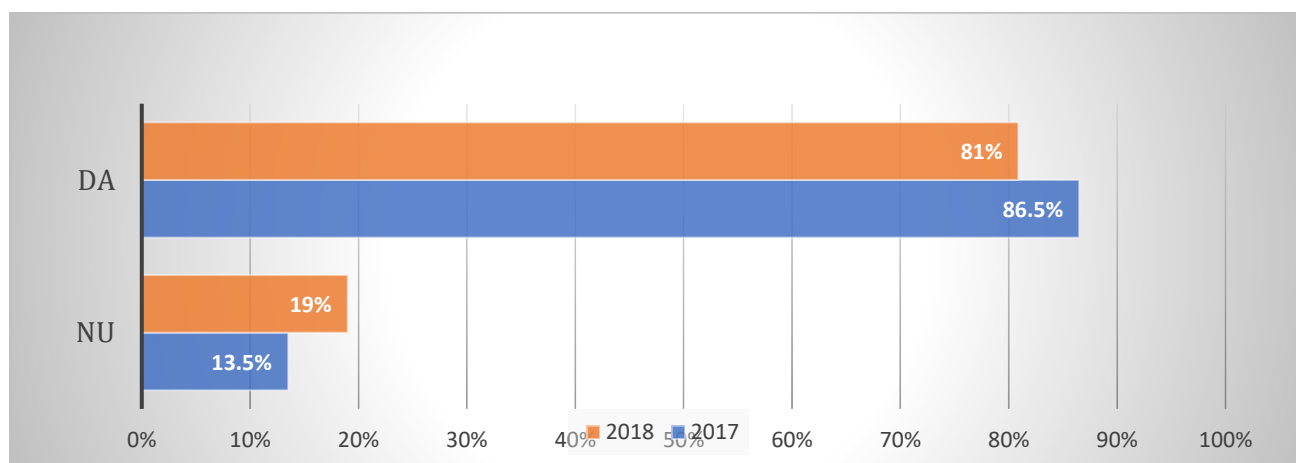

Figura 10. Ponderea antreprenorilor din numărul total de persoane instruite

Principalele domenii de activitatea ale participanților la instruire sunt agricultura, prestare servicii și industria prelucrătoare. Agricultura este domeniul în care activează marea majoritate a beneficiarilor componentei II a programului, ponderea acestora ajungând de la 61,1% în anul 2017, la 71,2% în anul 2018. Aceasta se datorează faptului că marea majoritate a lucrătorilor migranți și rudele de gradul I a acestora provin din mediul rural, iar în momentul în care decid să-și inițieze o afacere preferă să activeze într-un domeniu pe care îl cunosc mai bine.

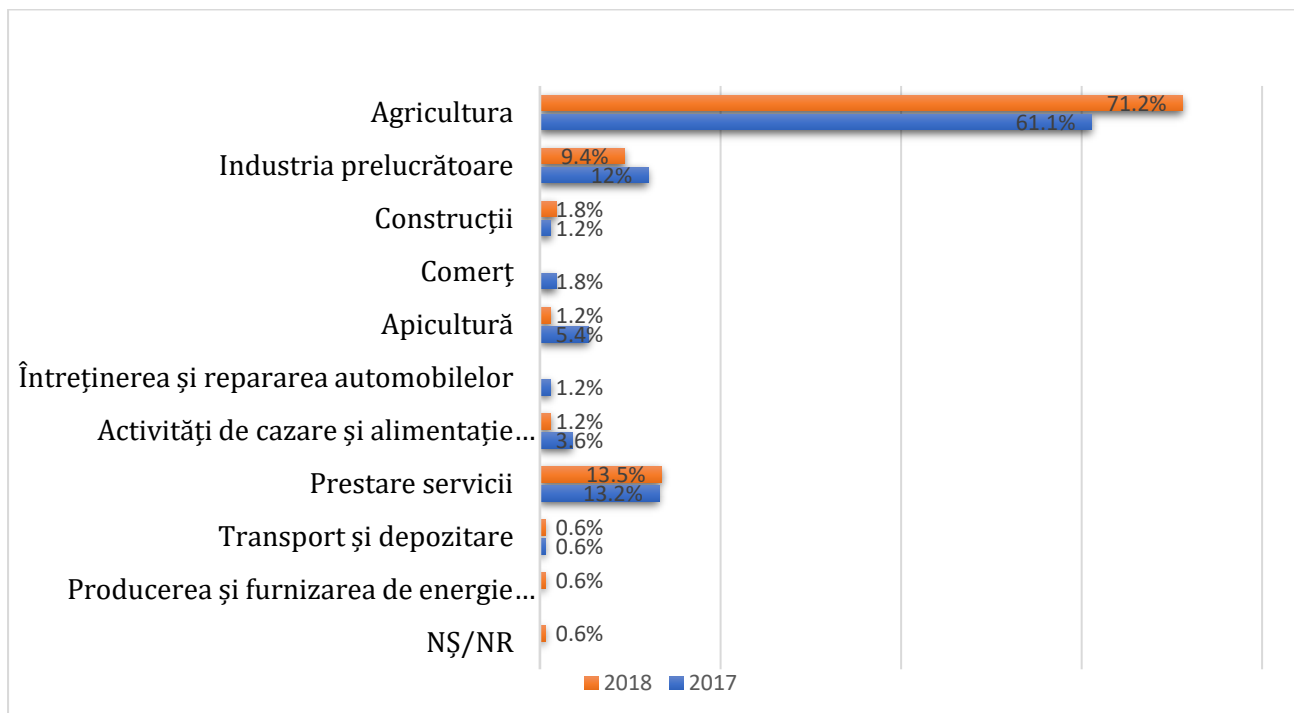

Figura 111. Domeniile de activitate ale persoanelor instruite, deținătoare de afaceri

Cea mai des întâlnită formă organizatorico-juridică a unei afaceri în rândurile participanților la instruirile din cadrul programului „PARE 1+1” s-a adeverit a fi *Gospodăria Țărănească*. Acest tip de organizare a unei întreprinderi nu solicită din partea fondatorilor cunoștințe profunde în domeniul gestiunii afacerii sau a managementului financiar și din punct de vedere documentar acesta are mai multe avantaje față de alte forme de organizare a unei afaceri.

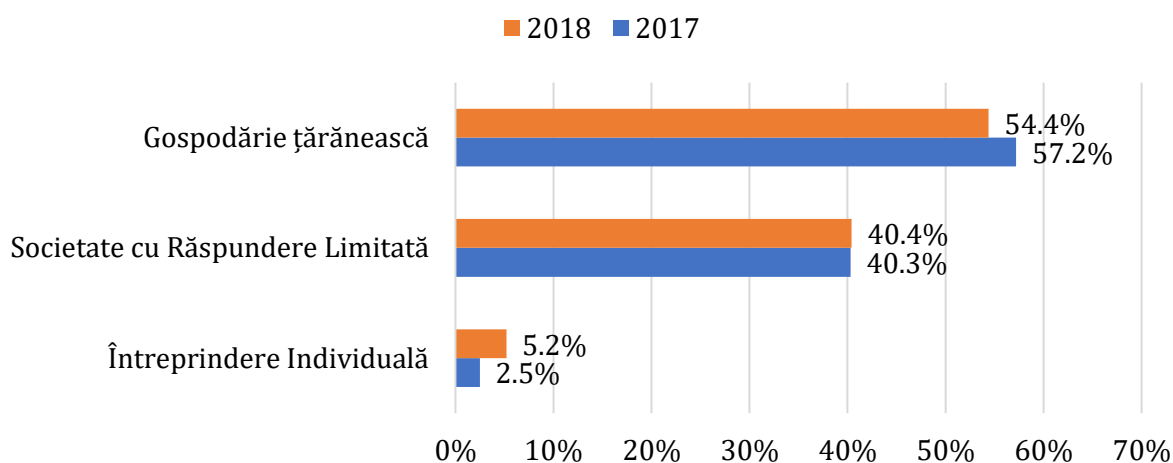

Figura 12. Formele organizatorico-juridice ale entităților economice

Cursul de instruire din cadrul Programului „PARE 1+1” durează 10 zile, timp în care participanții sunt instruiți pe următoarele module: Înregistrarea afacerii și legislația în domeniul; Managementul afacerii; Planificarea afacerii; Managementul financiar; Contabilitatea întreprinderii; Marketing și vânzări; Managementul resurselor umane;

Procedurile de export și DCFTA. Cel mai apreciat modul în rândul participanților la instruire din ambele perioade analizate s-a adeverit a fi *marketing și vânzări*. În opinia participanților informația oferită în cadrul acestui modul este mult mai ușoară de înțeles, pe lângă aceasta mulți participanți au experiență în vânzarea produselor sau a serviciilor lor și totodată le oferă posibilitatea de a-și demonstra creativitatea.

În chestionarul de evaluare a cursului participanții au fost rugați să-și exprime părerea față de modul de expunere a temelor predate din cadrul modulelor.

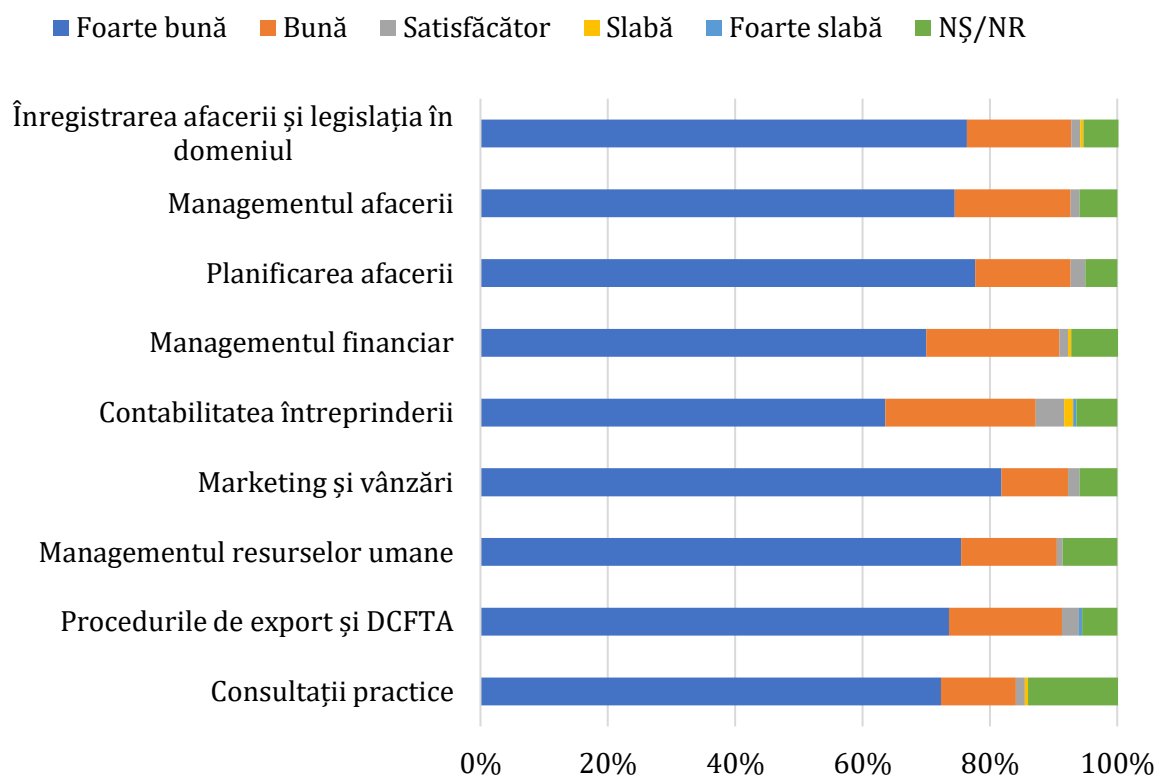

Figura 13. Gradul de satisfacție al participanților la instruire, anul 2018

Astfel, s-a observat că gradul de satisfacție a participanților la instruire a scăzut în anul 2018 față de anul precedent. Aceasta se datorează creșterii numărului de participanți indeciși care s-au abținut să ofere un calificativ modulelor la care au asistat. În ambele perioade analizate *contabilitatea întreprinderii* rămâne a fi cel mai dificil modul, acesta fiind apreciat pozitiv de un număr mai mic de participanți comparativ cu celelalte module din cadrul cursului de instruire. Marea majoritatea a participanților la instruire nu au cunoștințe în domeniul contabilității, iar modulul oferit în cadrul cursului durează doar 5 ore academice, timp în care se reușește a prezenta doar informații de bază. Așadar, contabilitatea va rămâne fi un modul problematic, participanții fiind nevoiți să caute informații mai detaliate în alte surse.

Circa 66% din participanții la instruire și-au exprimat dorința de a asista și la alte cursuri de instruire. Subiectele care i-au interesat cel mai mult sunt domeniu în care activează, marketing și vânzări, contabilitatea întreprinderii și managementul și dezvoltarea afacerii.

Componenta III. „Finanțarea afacerilor/Regula 1+1”

Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1”, deja de 8 ani înregistrează progrese și prezintă interes deosebit în rândul migrantilor și rudelor de gradul I ai acestora, fapt care contribuie la creșterea constantă a numărului de persoane interesate de a se reîntoarce acasă și de a investi remitențele în crearea și dezvoltarea unei afaceri proprii.

Reieșind din necesitatea asigurării unei continuități în procesul de elaborare și implementare a măsurilor de suport pentru întreprinderile mici și mijlocii și stoparea migrației, prin Hotărârea Guvernului nr.1087 din 08.11.2018 au fost operate modificări în Hotărârea Guvernului nr. 972 din 18.10.2010 Cu privire la Programul de Atragere a Remitențelor în Economie PARE 1+1 cu referire la ***extinderea termenului de implementare până în anul 2021 și simplificarea procedurilor de aplicare la Program.***

Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 972 din 18.10.2010 cu privire la Programul de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+1” pentru ani 2010-2021, lucrătorii migranți sau rudele de gradul I ale acestora pot beneficia de finanțare nerambursabilă în sumă de până la **250000 lei**.

Pe parcursul anului 2018 au fost înregistrate la componenta Finanțarea afacerii **254** cereri de finanțare nerambursabilă, după cum urmează:

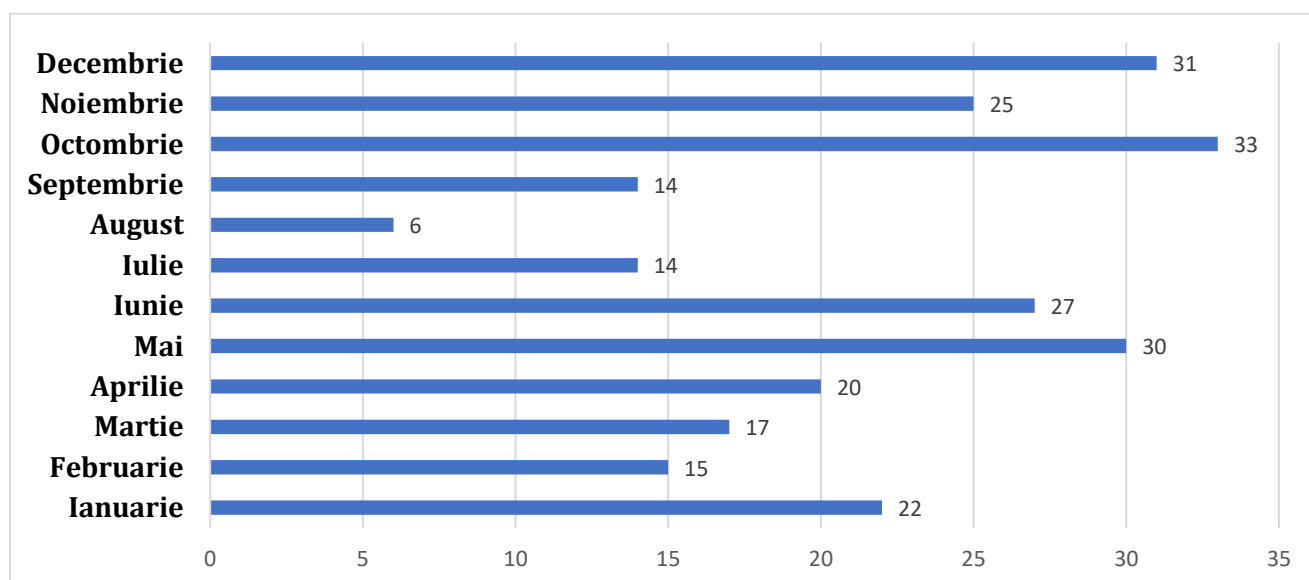

Figura 14. Numărul cererilor de finanțare nerambursabilă

Analizate în dinamică se observă că numărul cererilor de finanțare nerambursabilă în anul 2018 comparativ cu anul 2017 este cu 30 cereri mai mare.

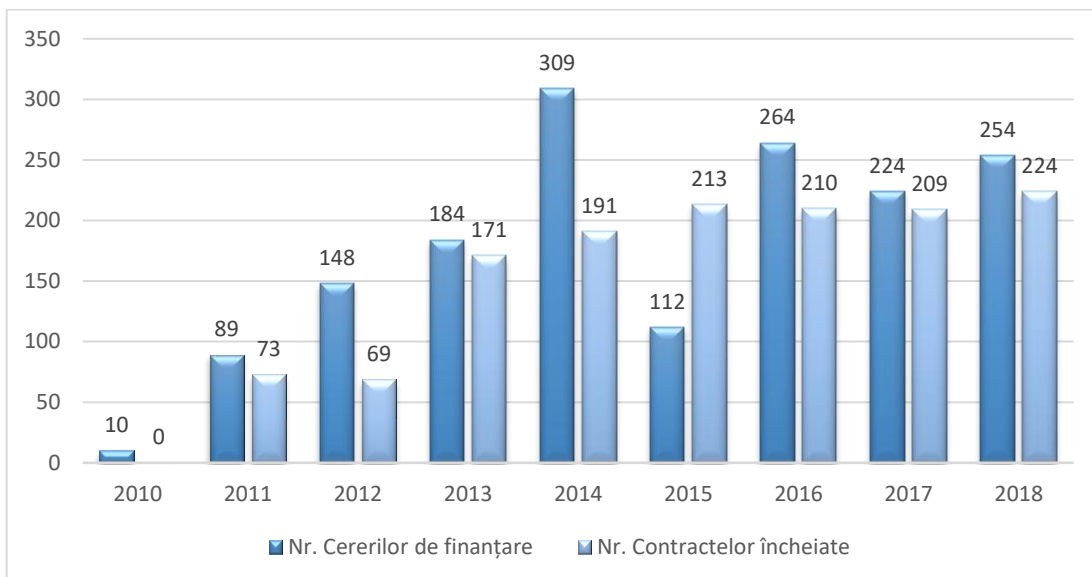

Figura 15. Dinamica numărului cererilor și contractelor de finanțare nerambursabilă

De la începutul anului, în cadrul a 6 ședințe ale Comitetului de Supraveghere al Programului "PARE 1+1", au fost semnate **224** contracte de finanțare nerambursabilă.

Valoare totală a granturilor aprobate constituie **54,59 mln. lei**, care vor contribui la atragerea în economie a circa **138,85 mln. lei** investiții.

Pe parcursul întregii perioade de derulare a Programului au fost aprobate spre finanțare granturi în sumă de **270,39 mln lei**, care conduc la circa **836,82 mln lei** investiții în economie.

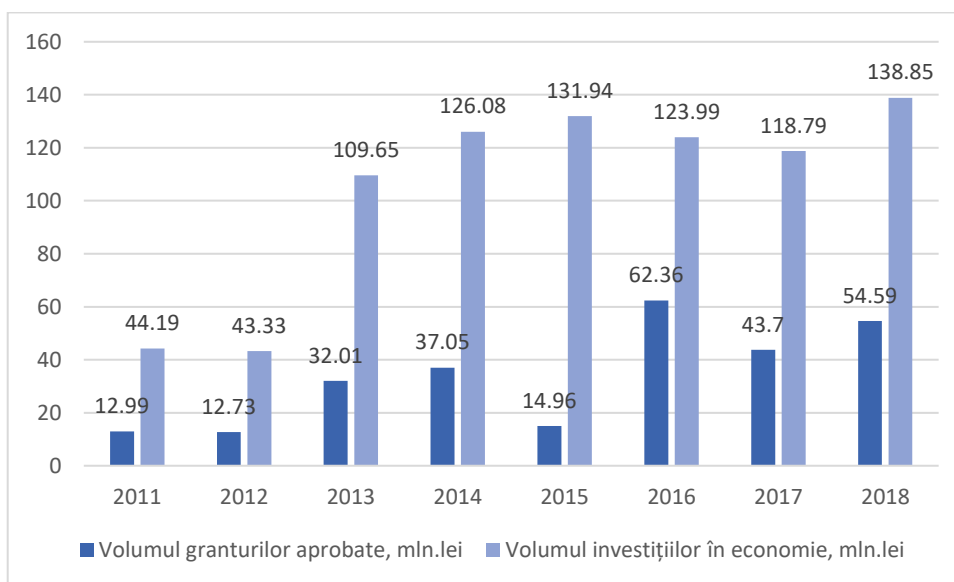

Figura 16. Volumul granturilor aprobate și investițiilor în economie, mln. lei

Analiza provenienței remitențelor relevă faptul că cei **224** beneficiari ai Programului investesc remitențele provenite din munca desfășurată în **23 state**, după cum urmează:

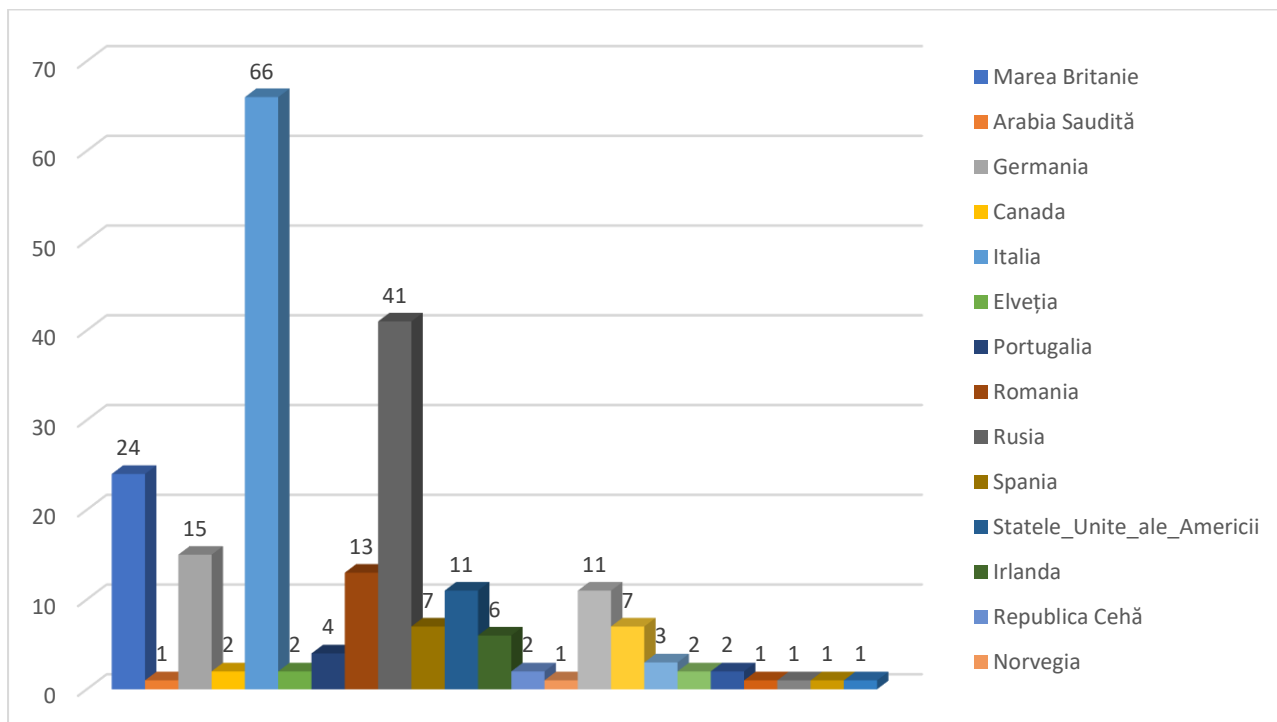

Figura 17. Țările de origine ale remitențelor

După locul amplasării, menționăm că întreprinderile sunt localizate în **35 raioane** ale republicii. Din totalul afacerilor finanțate în anul curent, 15,2 % își desfășoară activitatea în municipiul Chișinău și Bălți, iar 84,8% sunt localizate în mediul rural.

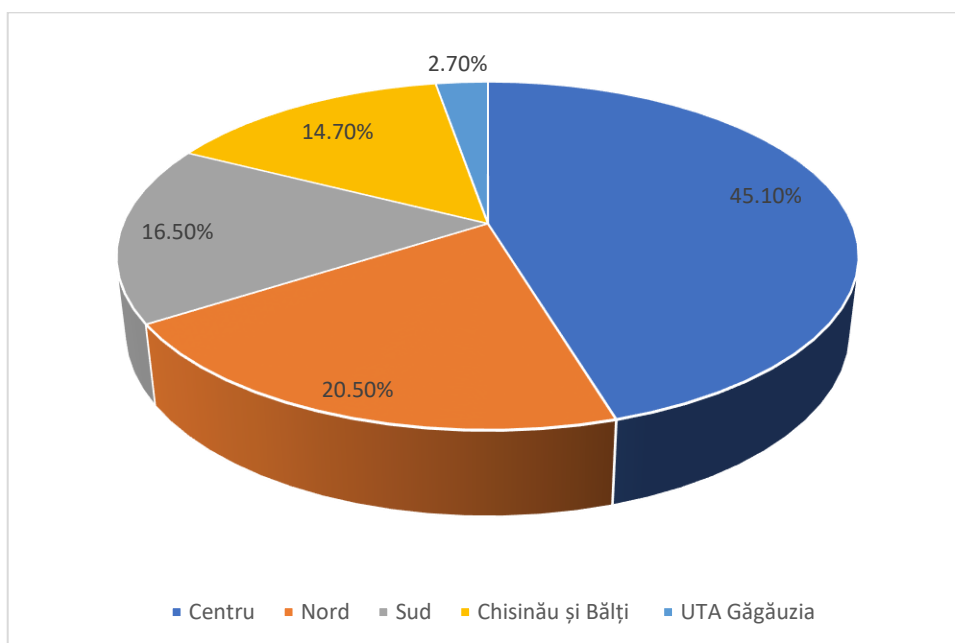
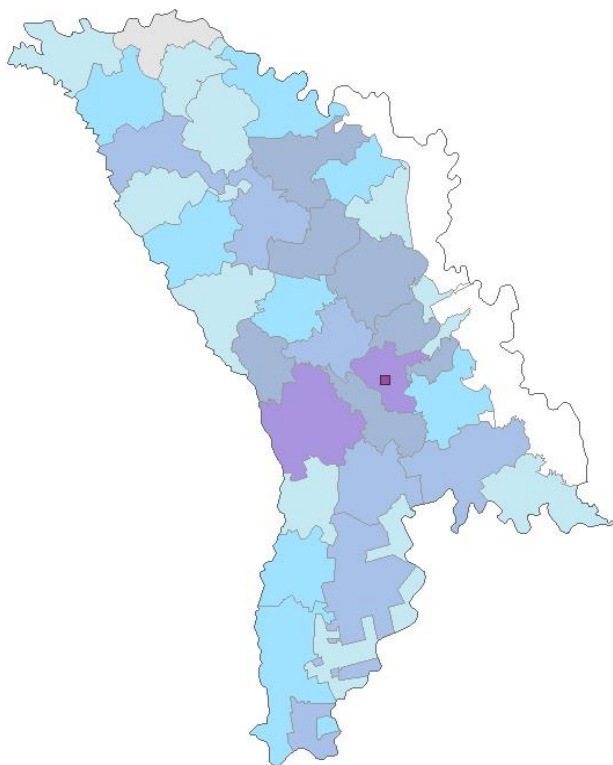

Figura 18. Distribuția teritorială a întreprinderilor finanțate în anul 2018

Pe parcursul anului 2018, de asemenea se remarcă faptul că 45,1% își desfășoară activitatea în zona de centru a republicii, 20,5% în Nordul Republicii Moldova, 16,5% Sud și 2,7% UTA Găgăuzia.

Respectiv cele mai multe afaceri, 32 sunt localizate în Chișinău, 20 în raionul Hâncești, 18 în raionul Telenești, 16 în raionul Nisporeni, urmate de câte 11 afaceri localizate în raioanele Florești, Ialoveni și Rezina. Cele mai puțin active raioane sunt din nordul țării – Dondușeni, Drochia, Glodeni și Bălți. Analizate în dinamică, la fel se observă că cei mai activi antreprenori sunt din zona de centru a țării, respectiv, raioanele Hâncești, Telenești, Nisporeni și Ialoveni.

Figura 19. Densitatea raională a afacerilor finanțate în anul 2018

Din totalul întreprinderilor acceptate spre finanțare pe parcursul anului, **95** afaceri sunt create de **lucrătorii migranți**, care s-au întors de peste hotare, iar **129** întreprinderi fiind constituite de rudele de gradul I ale migranților.

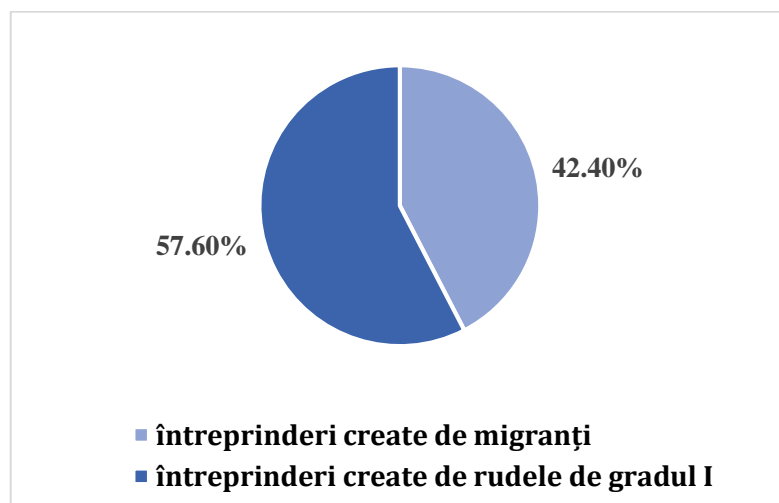
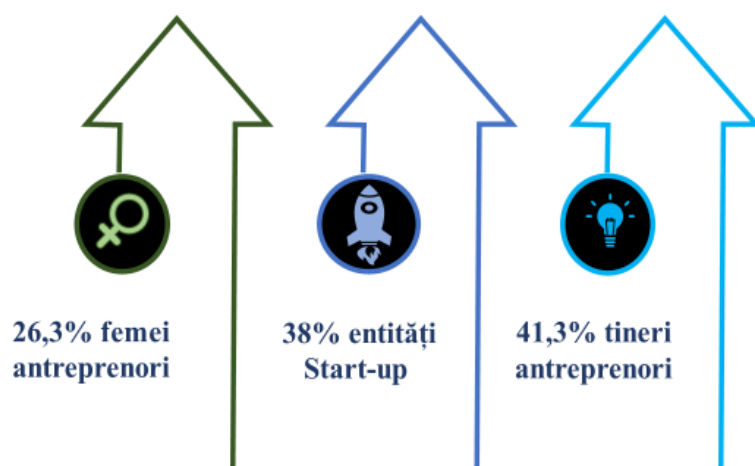

Figura 20. Ponderea întreprinderilor create de lucrătorii migranți și rudele de gradul I ale acestora în totalul întreprinderilor, %

Analizate în comparație cu anul precedent, se poate menționa că se observă o tendință de creștere a numărului întreprinderilor create de lucrătorii migranți, fapt care relatează cu referire la tendința cetățenilor Republicii Moldova de a crea și gestiona o afacere în țară.

Din totalul întreprinderilor cu care sau încheiat contracte de finanțare nerambursabilă:

- **85** întreprinderi (**37,9%**) sunt nou create;
- **59** întreprinderi (**26,3%**) sunt create/administrate de femei;
- **99** întreprinderi (**41,3%**) sunt create/administrate de tineri.

Figura 21. Ponderea start-upurilor, întreprinderilor create de tineri și întreprinderilor create de femei în totalul întreprinderilor, %

Analiza în dinamică a ponderii întreprinderilor nou create, celor create de către femei și tineri antreprenori, relatează că, în ultimul an ponderea acestor indicatori în totalul întreprinderilor contractate în anul 2018 are tendința de diminuare comparativ cu perioada anului 2017.

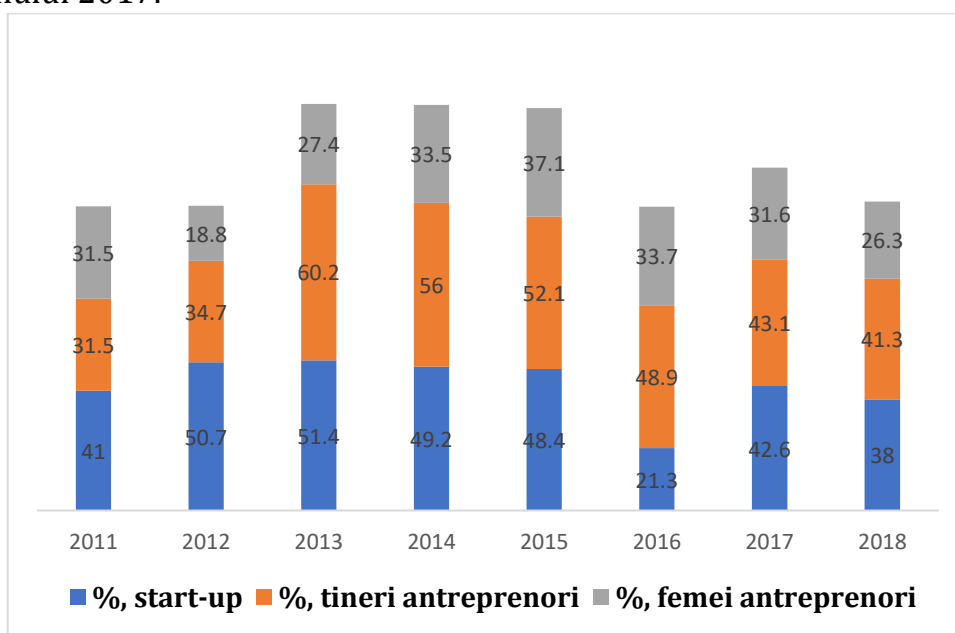

Figura 22. Ponderea start-upurilor, întreprinderilor create de tineri și întreprinderilor create de femei în totalul întreprinderilor, %

Din totalul contractelor de finanțare nerambursabilă aprobate spre finanțare pe parcursul anului 2018, **150 afaceri** sunt demarate în **agricultură** și orientate spre diferite tipuri de activitate: cultivarea cerealelor și legumelor, cepei și cartofului, înființarea plantație de viței-de-vie, nuci, alune, meri, cireși și pruni, plantarea pomuşoarelor și baciferelor, creșterea animalelor (ovine, bovine, chinchila, caprine), struților și apicultură.

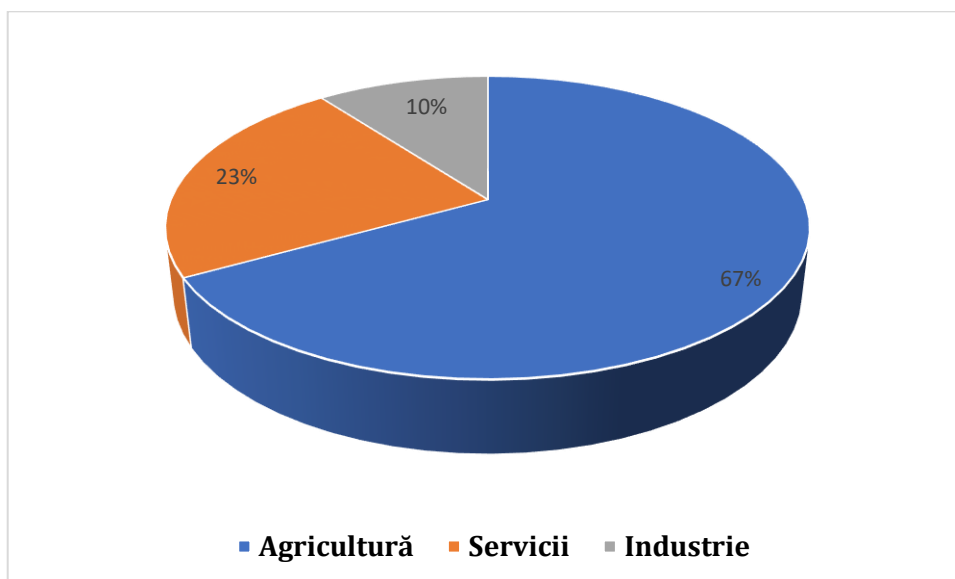

Figura 23. Distribuția pe domenii de activitate

Totodată, menționăm că, **51** întreprinderi activează în domeniul **prestării serviciilor**: servicii în învățământ, servicii foto și video, de agrement, de prelucrare a terenurilor, de construcții și depozitare, de transport, de reparare și spălare a autovehiculelor, de frumusețe, medicale și în domeniul publicității și tipografiei și **23** întreprinderi în **industria prelucrătoare**, cu activități în producerea pâinii și produselor de patiserie, prelucrarea lemnului și confecționarea serelor, producerea articolelor de beton, ciment și ipsos, prelucrarea miezului de nucă, producerea de energie, etc.

Analiza în dinamică a întreprinderilor beneficiare de finanțare nerambursabilă relevă faptul că, ponderea cea mai mare o dețin cele din agricultură, variind de 43% în anul 2012 până la 67% din total în anul 2017 și 2018, fapt care suplimentar ne demonstrează că tot mai mulți antreprenori își orientează domeniile de activitate spre agricultură. Întreprinderile care activează în domeniul prestării serviciilor au o pondere de 18%-30% din total, însă în anul 2018 se observă o creștere cu 2,6% (cu 12 întreprinderi mai mult) în comparație cu anul precedent. De asemenea se observă că întreprinderile din industrie au o pondere mai scăzută în anul 2018 comparativ cu anul 2017 cu 4%, constituind 10,3% din totalul întreprinderilor beneficiare de finanțare nerambursabilă.

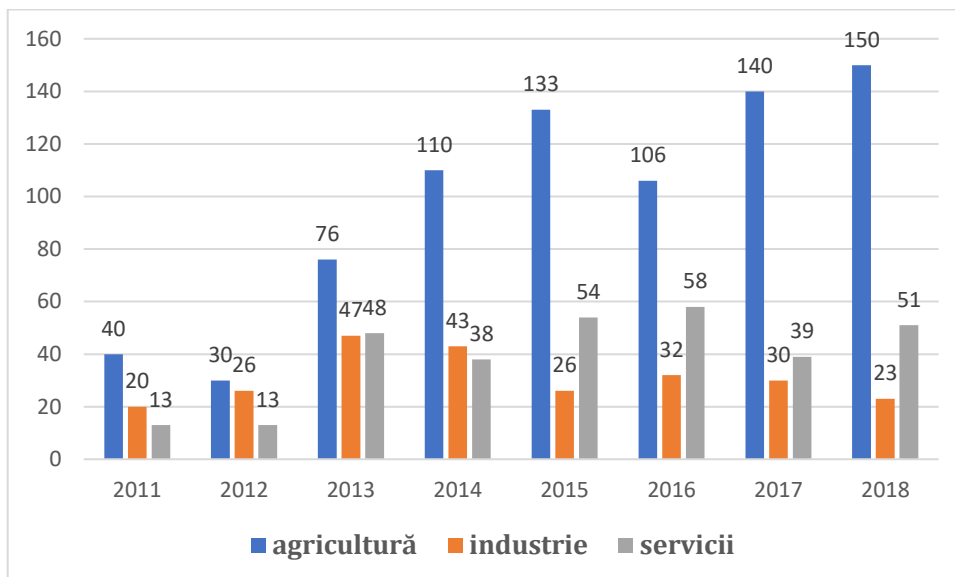

Figura 24. Evoluția numărului de întreprinderi pe domenii de activitate

Beneficiarii Programului pe parcursul perioadei de raportare au menținut circa **520** locuri de muncă, inclusiv au fost create **140** locuri noi de muncă, iar **191** locuri de muncă create pentru tineri și **190** locuri de muncă create pentru femei.

Componenta IV. „Monitorizare post-finanțare. Evaluarea Programului”

Un element cheie al Programului PARE 1+1 este componenta de monitorizare și suport post-creare și finanțare. Procedura de monitorizare și evaluare are două funcții. În primul rând, se asigură mecanismul prin care ODIMM monitorizează progresul companiei-beneficiar în comparație cu planul de afaceri inițial incluzând utilizarea finanțării primite, respectarea procedurilor de utilizare etc. În al doilea rând, se asigură baza pentru elaborarea unei programe de suport în vederea fortificării oricăror puncte slabe existente sau potențiale în dezvoltarea afacerilor și/sau acordarea instruirii sau consultanței necesare pentru sporirea sau maximizarea potențialului de afaceri.

Monitorizarea întreprinderilor beneficiare de finanțare nerambursabilă este efectuată în următoarele scopuri:

- Verificarea corectitudinii investirii resurselor financiare nerambursabile alocate, pentru posturile de investiție menționate în planul de afaceri și stipulate în contractul de finanțare nerambursabilă, pe parcursul perioadei stabilite în contract.
- Pe parcursul perioadei de monitorizare, beneficiarii sunt atenționați despre obligativitatea de a menține neschimbați fondatorii, de a nu modifica activitățile întreprinderii cu cele neeligibile, de a nu comercializa bunurile procurate din contul grantului.
- Totodată, scopul componentei a IV „Monitorizare post-finanțare” este de a acorda suport beneficiarilor Programului în activitatea antreprenorială desfășurată.

În vederea realizării obiectivelor sus-menționate, au fost chestionați antreprenorii cu care au fost semnate contracte de finanțare nerambursabilă, au primit finanțare și sunt în faza de monitorizare.

Pe parcursul anului 2018 au fost monitorizați în teritoriu **287 beneficiari** ai programului „PARE 1+1” din 35 raioane ale țării și telefonic chestionați 500 beneficiari. De asemenea au fost acordate consultații la telefon și în birou la circa 3400 persoane.

În perioada de raportare s-a lucrat intensiv și cu beneficiarii Programului care nu și-au onorat obligațiunile reflectate în contractul de finanțare nerambursabilă. Au fost contactați telefonic antreprenorii beneficiari de grant pentru a le reaminti despre termenul în care urma să investească grantul „PARE 1+1”, au fost transmise somații și prescripții cu referire la datoriile existente, etc. În rezultatul discuțiilor, o parte din beneficiari au prezentat actele financiare justificative privind investirea mijloacelor financiare nerambursabile, care au fost anexate la dosar, alții au returnat suma restantă din grant.

Având în vedere faptul că unii antreprenori nu au reușit să investească grantul în termenii stipulați din motive întemeiate, au fost elaborate și semnate Acorduri adiționale la contractele de finanțare nerambursabilă.

Din discuțiile cu antreprenorii, beneficiari ai Programului de Atragere a Remitențelor în Economie "PARE 1+1", au fost identificate următoarele probleme și obstacole cu care se confruntă:

- ✓ circa 80% din cei intervievați consideră că insuficiența forței de muncă și calificarea scăzută a acestora prezintă obstacolul de bază cu care se confruntă în activitatea antreprenorială. Cel puțin 20 % din întreprinzători au investit inclusiv în pregătirea profesională a salariaților nou-angajați, însă aceștia după ce obțin calificările necesare pleacă peste hotare pentru a obține venituri mai înalte;
- ✓ insuficiența culturii antreprenoriale;
- ✓ pregătirea insuficientă a antreprenorilor în domeniul dezvoltării și gestionării eficiente a afacerii;
- ✓ modificările frecvente a cadrului legal;
- ✓ lipsa cunoștințelor cu referire la procedurile vamale la export și import;
- ✓ unii antreprenori s-au ciocnit de probleme birocratice în teritoriu (acordarea autorizațiilor, licențelor etc.);
- ✓ nu sunt cunoscute pe deplin beneficiile asocierii antreprenorilor și care sunt posibilitățile de accesare a piețelor externe;

Antreprenorii sunt recunoscători pentru suportul primit prin intermediul Programului „PARE 1+1” și își doresc să existe mai multe Programe și Proiecte similare.

III. IMPACTUL PROGRAMULUI „PARE 1+1”

Urmare analizei indicatorilor înregistrați în cadrul Programului, precum și a impactului acestuia, este de menționat următoarele:

- 2600 persoane și-au manifestat interesul de a participa la Programul “PARE 1+1” și a investi remitențele obținute de lucrătorii migranți în peste 30 state ale lumii.
- 2186 persoane au fost instruite în domeniul desfășurării unei afaceri, ceea ce a contribuit la sporirea abilităților de a gestiona o întreprindere, a sporit accesul la informații cu privire la diverse oportunități de dezvoltare a unei afaceri, la socializarea cu alți beneficiari de remitențe.
- 1600 antreprenori au elaborat un plan de afaceri, respectiv au prognozat activitatea întreprinderii pe un termen de cel puțin 3 ani de zile, beneficiind de consiliere referitor la rentabilitatea și oportunitatea implementării proiectului investițional.
- Concomitent, este plauzibil faptul că aproape jumătate din întreprinderile finanțate în cadrul „PARE 1+1” au fost lansate urmare participării beneficiarilor de remitențe la Program (578 întreprinderi din 1360 întreprinderi sunt start-upuri).
- Analiza pe gen elucidează faptul că 31,0% din totalul beneficiarilor PARE 1+1 sunt femei, respectiv 422 întreprinderi sunt create și/sau administrate de femei.
- După criteriul de vârstă, este de evidențiat faptul că 48,1 % din antreprenori sunt tineri cu vârsta până la 35 ani.
- Prin intermediul Programului, cu suportul Uniunii Europene, suma totală a granturilor acordate este de circa 270,39 mil lei, iar investițiile în economie sunt în jur de 836,82 mln lei, respectiv fiecare leu acordat sub formă de grant a generat circa 3,09 lei investiții în economie.
- Peste 55% din beneficiari investesc în domeniul agriculturii, respectiv este îmbunătățită infrastructura agricolă, sunt create lanțuri valorice, se implementează inovații și tehnologii moderne atât în zootehnie, cât și în cultura vegetală.
- Din punct de vedere geografic, majoritatea întreprinderilor sunt create și activează în zona rurală a țării. Astfel, 1161 beneficiari (85,4%) își desfășoară activitate în satele și orașelele din țară, iar în mun. Chișinău și Bălți fiind înregistrate 14,6% din întreprinderi.
- Prin intermediul Programului au fost create circa 3400 locuri de muncă.